

Statistisk analys

Marie Kahlroth
Analysavdelningen

08-563 085 49
marie.kahlroth@hsv.se
www.hsv.se

2009-09-01 2009/7

Sex procent fler helårsstudenter 2009, men fortfarande ledig kapacitet

Tillströmningen av studenter till högskolan fortsätter. Enligt universitetens och högskolornas senaste prognoser kommer antalet helårsstudenter år 2009 att vara 290 700, jämfört med 273 800 föregående år. Det innebär en ökning med 16 900 helårsstudenter, eller sex procent. Omräknat i pengar motsvarar utbildningsvolymen 19,3 miljarder kronor, dvs. 99 procent av de samlade takbeloppen.

Det finns stora variationer mellan lärosätena. Av de 36 lärosäten som lämnar prognoser¹ räknar 23 med så stora studentvolymen att de kan räkna av hela sina takbelopp. Vid 13 universitet och högskolor är däremot den beräknade utbildningsvolymen 2009 mindre än deras respektive takbelopp och sex av dessa räknar med underproduktion (dvs. ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer understiger takbeloppet) om fem procent eller mer.

Bättre underlag har lett till uppskrivna prognoser

De prognoser som ligger till grund för denna analys har lämnats av lärosätena i slutet av juli, dvs. efter första antagningsomgången till höstterminen. Vårterminen var då avslutad och registreringen på sommarkurser var klar. Universiteten och högskolorna hade alltså bättre underlag för dessa prognoser än de hade i maj, då de föregående prognoserna lämnades (se statistisk analys 2009/5: *Lärosätena räknar med 5 procent fler studenter 2009*).

Ungefär hälften av lärosätena har skrivit upp sina prognoser i större eller mindre omfattning i förhållande till majprognoserna. Som skäl anges i de flesta fall kraftiga ökningsar av antalet antagna till höstterminen. Flera lärosäten anger också att studenterna på sommarkurserna har varit betydligt fler än vanligt.

Den största uppjusteringen av prognosen har Lunds universitet gjort, som ökat sin prognos med 1 000 helårsstudenter, vilket motsvarar 70 miljoner kronor. Det innebär att de nu räknar med att kunna räkna av hela takbeloppet. Därefter följer Mittuniversitetet, Umeå universitet samt Stockholms universitet, med uppjusteringar av prognoserna mellan 23 och 16 miljoner kronor. Även för Mittuniversitetet och Umeå universitet baseras den uppskrivna prognosen på fler helårsstudenter (600 respektive 400 fler än i

---

¹ Prognoser till Utbildningsdepartementet ska regelbundet lämnas av statliga universitet och högskolor (utom Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan som inte har takbelopp) samt av Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping.

majprognoserna). Den förändrade prognosen för Stockholms universitet beror däremot inte på någon större ökning av utbildningsvolymen, utan nästan helt på förändring av utbildningsvolymens sammansättning – till fler studenter inom områden med högre ersättningsbelopp.

Ett fåtal lärosäten har skrivit ned sina prognoser och i de fallen är justeringarna små.

Lärosätena förutspår fortsatt ökning t.o.m. 2012

Drygt hälften av lärosätena räknar med ökning om fem procent eller mer av antalet helårsstudenter 2009 jämfört med 2008. Fem av dem räknar med ökning om tio procent eller mer. Det gäller Stockholms universitet, Mittuniversitetet, Örebro universitet, Högskolan Dalarna samt Högskolan i Skövde.

De flesta lärosäten räknar med ytterligare expansion under resten av den period som prognoserna avser, 2010–2012. Ökningen under denna treårsperiod väntas ungefär motsvara årets ökning, och skulle sammantaget innebära att antalet helårsstudenter ökar med 33 000 jämfört med 2008. Om prognoserna blir verklighet skulle antalet helårsstudenter år 2012 vara 307 000, en historiskt stor volym. Det kan påpekas att i flera fall kombineras den prognostiserade expansionen med önskemål om ökade takbelopp.

Göteborgs universitet, Chalmers tekniska högskola samt Högskolan i Jönköping prognostiserar ingen ytterligare ökning av antalet helårsstudenter från 2010.

Anslagssparandet förbrukas långsamt

Resurstilldelningssystemet för utbildning på grundnivå och avancerad nivå är konstruerat så att lärosätena kan spara överprestationer respektive outnyttjat takbelopp (anslagssparande) mellan åren – upp till tio procent av takbeloppet. Efter flera år med underproduktioner har flertalet av lärosätena nått det maximala anslagssparandet (eller är nära maxgränsen), vilket totalt uppgår till 1,5 miljarder kronor.

Ytterligare underproduktion för lärosäten med maximalt anslagssparande innebär för dem återbetalning av anslag. Enligt prognoserna kommer sammantaget ungefär 350 miljoner kronor av takbeloppen att återföras från tolv lärosäten till statsbudgeten som outnyttjade anslag.

De lärosäten som under 2009 utbildar fler studenter än som kan ersättas inom takbeloppen, kan nu successivt börja utnyttja sitt anslagssparande. Därmed får de ersättning för årets överprestationer.

Det dröjer emellertid länge innan anslagssparandet är fullt utnyttjat. En tredjedel av lärosätena räknar med att förbruka hela sitt anslagssparande under den period som prognoserna avser, 2009–2012. En tredjedel av lärosätena, däribland de konstnärliga högskolorna, har redan en reserv av sparade prestationer.

Återstående tredjedel av lärosätena räknar med att fortfarande ha kvar en del eller hela sitt anslagssparande år 2012. Enligt prognoserna från sex lärosäten kommer deras utbildningsvolym dessutom att vara lägre än deras respektive takbelopp medger 2009–

2012. Det gäller Luleå tekniska universitet, Mittuniversitetet, Mälardalens högskola, Högskolan i Gävle samt Högskolan Kristianstad.

Tillfällig utökning av utbildningsplatserna 2010–2011

I en promemoria från regeringen den 26 augusti 2009 offentliggjordes en tillfällig utökning av lärosätenas takbelopp. Utökningen innebär ett resurstillskott motsvarande 10 000 utbildningsplatser i högskolan. Inklusivt studiestöd innebär utökningen en total anslagsökning om en miljard kronor 2010. Den tillfälliga utökningen gäller även 2011.

Denna utökning av takbeloppen torde innebära att det dröjer längre, än vad som framkom av prognoserna, innan anslagssparandet har förbrukats.

Delårsrapporterna visar på öknings av balanserad kapitalförändring

De största universiteterna lämnar delårsrapporter till Utbildningsdepartementet. Det rör sig bara om åtta universitet, vilka samtliga räknar med positiva resultat eller resultat kring noll för helåret.

Universitetens och högskolornas balanserade kapitalförändring var totalt 4,5 miljarder kronor 2008 (se tabell 11 i *Högskoleverkets årsrapport 2009*, rapport 2009:12 R). Lärosätenas samlade ekonomiska resultat för 2008 var 0,6 miljarder kronor, vilket ytterligare ökade den balanserade kapitalförändringen.

Enligt delårsrapporterna var den balanserade kapitalförändringen per den 30 juni 2009 över tio procent av kostnadsomsättningen vid sex av de åtta universitet som lämnar delårsrapporter. Prognoserna i delårsrapporterna visar på resultat som ytterligare kommer att öka det balanserade kapitalet.

Sammanställning av lärosätenas prognoser från 31 juli 2009

Lärosäte	Takbelopp 2008, mkr	Takbelopp 2009, mkr	Prognos total ersättning 2009, mkr	Prognos över/ under tak %	Utfall antal HST 2008	Prognos antal HST 2009	Förändr HST 2008 2009
<i>Universitet</i>							
Uppsala universitet	1 241,4	1 260,5	1 272,5	101%	20 234	21 800	8%
Lunds universitet	1 641,5	1 663,4	1 673,1	101%	25 157	26 503	5%
Göteborgs universitet	1 628,3	1 675,3	1 675,4	100%	24 091	25 201	5%
Stockholms universitet	1 466,5	1 482,2	1 459,3	98%	27 216	30 086	11%
Umeå universitet	1 107,6	1 128,5	1 102,4	98%	15 343	16 070	5%
Linköpings universitet	1 229,4	1 247,1	1 222,1	98%	17 076	17 805	4%
Karolinska institutet	540,3	552,2	544,8	99%	5 336	5 588	7%
Kungl. Tekniska högskolan	969,2	982,4	984,6	100%	12 230	12 698	4%
Chalmers tekniska högskola	714,0	742,5	773,2	104%	8 686	9 300	7%
Luleå tekniska universitet	591,5	582,4	496,5	85%	6 358	6 300	-1%
Karlstads universitet	525,7	528,6	538,0	102%	7 490	7 900	5%
Växjö universitet	456,4	461,9	463,1	100%	7 477	7 935	6%
Örebro universitet	603,2	608,9	598,5	98%	8 207	9 046	10%
Mittuniversitetet	514,9	509,1	468,5	92%	6 656	7 699	16%
<i>Högskolor med vetenskapsområde</i>							
Blekinge tekniska högskola	239,8	261,8	282,6	108%	3 822	3 995	5%
Högskolan i Jönköping	453,9	475,1	501,5	106%	7 965	8 379	5%
Högskolan i Kalmar	425,5	430,0	412,2	96%	5 774	5 980	4%
Malmö högskola	738,3	748,9	752,7	101%	11 171	11 850	6%
Mälardalens högskola	574,2	574,0	513,9	90%	7 437	7 446	0%
<i>Övriga högskolor</i>							
Gymnastik- och idrottshögskolan	48,7	49,6	49,6	100%	375	395	5%
Högskolan i Borås	386,6	409,7	427,3	104%	5 878	6 190	5%
Högskolan Dalarna	363,4	368,4	401,8	109%	6 026	7 146	19%
Högskolan på Gotland	120,5	122,6	132,5	108%	2 348	2 450	4%
Högskolan i Gävle	394,0	398,3	377,4	95%	5 683	5 877	3%
Högskolan i Halmstad	309,5	331,3	335,5	101%	5 088	5 295	4%
Högskolan Kristianstad	326,6	329,1	311,1	95%	4 732	4 916	4%
Högskolan i Skövde	299,2	304,7	305,2	100%	4 090	4 631	13%
Högskolan Väst	289,5	292,1	294,9	101%	4 275	4 565	7%
Södertörns högskola	327,7	329,5	306,0	93%	5 716	6 240	9%
<i>Konstnärliga högskolor</i>							
Danshögskolan	45,7	46,5	46,7	100%	166	154	-7%
Dramatiska institutet	77,8	79,2	79,2	100%	166	160	-4%
Konstfack	122,7	125,0	125,7	101%	596	609	2%
Kungl. Konsthögskolan	55,4	56,5	59,0	104%	231	216	-6%
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	106,1	108,1	106,9	99%	619	622	1%
Operahögskolan i Stockholm	16,3	16,6	16,7	101%	35	38	6%
Teaterhögskolan i Stockholm	27,0	27,5	27,9	102%	64	69	8%
Totalt	18 978	19 309	19 138	99,1%	273 814	291 154	6,3%

Lärosäte	Anslags- sparande, mkr	Sparade prestationer, mkr
<i>Universitet</i>		
Uppsala universitet	124,1	
Lunds universitet	152,5	
Göteborgs universitet		22,3
Stockholms universitet	146,6	
Umeå universitet	110,8	
Linköpings universitet	122,9	
Karolinska institutet		13,5
Kungl. Tekniska högskolan	96,9	
Chalmers tekniska högskola	63,1	
Luleå tekniska universitet	59,2	
Karlstads universitet	52,6	
Växjö universitet	45,1	
Örebro universitet	60,3	
Mittuniversitetet	51,5	
<i>Högskolor med vetenskapsområde</i>		
Blekinge tekniska högskola		24,0
Högskolan i Jönköping	11,2	
Högskolan i Kalmar	43,6	
Malmö högskola	73,8	
Mälardalens högskola	57,4	
<i>Övriga högskolor</i>		
Gymnastik- och idrottshögskolan		0,6
Högskolan i Borås	17,3	
Högskolan Dalarna	36,3	
Högskolan på Gotland	7,9	
Högskolan i Gävle	39,4	
Högskolan i Halmstad		9,9
Högskolan Kristianstad	32,7	
Högskolan i Skövde	29,9	
Högskolan Väst	28,9	
Södertörns högskola	32,8	
<i>Konstnärliga högskolor</i>		
Danshögskolan		0,7
Dramatiska institutet		7,8
Konstfack		11,0
Kungl. Konsthögskolan		5,5
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm		1,4
Operahögskolan i Stockholm		0,8
Teaterhögskolan i Stockholm		0,4
Totalt	1 497	98